

EITEM 6 – CWESTIYNAU

(1) Cwestiwn Y Cynghorydd Jina Gwyrfa

Pa fonitro a wneir o'r stoc tai cymdeithasol sydd dan reolaeth yr Asiantaethau Tai ar ran Cyngor Gwynedd i sicrhau'r defnydd mwyaf effeithiol i'n trigolion a chymunedau? Yn benodol, pa ystadegau sydd ar gael i nodi

- i) **Tan-feddiant** (un person mewn tŷ 3 neu 4 llofft)
- ii) **Gor-feddaint** (teulu (rhiant/rhieni a dau blentyn neu ragor) mewn eiddo dwy lofft gyda'r plant mewn oed I gael llofft ei hunain oherwydd amodau cyfreithiol oed/rhyw)
- iii) **Absenoldeb tenant** (rhywun sy'n talu rhent ond nad yw'n byw yn yr eiddo'n barhaol)
- iv) **Cyfnewid tŷ** trwy hysbysebu am 'houseswap' preifat

Ateb – Aelod Cabinet Tai, Y Cynghorydd Craig ab Iago

Yn sgil y trosglwyddiad stoc tai cymdeithasol yn 2010, nid oes gan Gyngor Gwynedd rôl nac adnodd i fonitro perfformiad y Cymdeithasau Tai sydd yn weithredol yn y sir. Mae'r rôl monitro cymdeithasau tai yn gyfrifoldeb ar Lywodraeth Cymru trwy'r Fframwaith Rheoleiddiol ar gyfer Cymdeithasau Tai sydd wedi'u cofrestru yng Nghymru.

Er fod gan y Cyngor gyfrifoldeb dros weithredu'r Polisi Gosod Tai Cyffredin ac yn gyfrifol am y Gofrestr Dai ar ran y Bartneriaeth Tai, mae'r materion a godir gan yr Aelod yn faterion gweithredol sy'n llwyr o fewn rheolaeth y cymdeithasau tai unigol. Fodd bynnag, mae gan y Cyngor drefniadau cadarn trwy'r Bartneriaeth Dai i hwyluso cydweithio er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd gael mynediad at dai fforddiadwy, ac mae'r Adran Tai ac Eiddo eisoes wedi ysgrifennu yn ffurfiol at y cymdeithasau tai i ofyn am yr wybodaeth.

(2) Cwestiwn Y Cynghorydd Angela Russell

Fel Arweinydd Grwp Annibynnol Gwynedd, hoffwn gael diweddariad ar yr ymchwiliadau ar sut oedd cyn-bennaeth Ysgol Friars, sydd yn euog ac wedi'i ddedfrydu, yn gallu parhau gyda'i ymddygiad rheibus dros flynyddoedd lawer yn y sir hon. Oherwydd difrifoldeb yr achos, mae'r Grwp Annibynnol ar hyn o bryd mewn cysylltiad a Llywodraeth Cymru i ofyn am Ymholiad Cyhoeddus Statudol i'r mater trallodus yma.

Ateb – Aelod Cabinet Addysg, Y Cynghorydd Beca Brown

Fel Aelod Cabinet Addysg ar Gyngor Gwynedd rwyf wedi dilyn achos y cyn-bennaeth Neil Foden gyda braw, ac yn ffieiddio at yr hyn a wnaeth. Rydw i'n croesawu'r ddedfryd ac yn gobeithio y daw'r canlyniad â pheth heddwch i'r dioddefwyr a'u teuluoedd. Mae'r hyn ddigwyddodd i'r merched y bu i Neil Foden eu cam-drin yn ddim llai na thrychineb.

Cawn ddeall mwy am fanylion y gwersi sydd i'w dysgu a beth yn union ddigwyddodd pan fydd adolygiad Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru yn adrodd, ac rwy'n ymrwmo i weithredu pa argymhellion bynnag a ddaw. Mae'r adolygiad wedi cychwyn dros y dyddiau diwethaf dan Gadeiryddiaeth Jan Pickles, ac fe fyddant yn adrodd yn ôl pan y byddant yn barod i wneud hynny.

(3) Cwestiwn Y Cyngorydd Elin Hywel

O ystyried clwm annatod economi, cymuned, iaith a threftadaeth; pa gamau mae'r Cyngor yma yn ymgymryd a hwy i sicrhau gwarchodaeth a chynaliadwyedd sectorau economi treftadol a sgiliau traddodiadol cysylltiedig cymunedau Gwynedd?

Ateb – Dirprwy Arweinydd ac Aelod Cabinet Economi, Y Cyngorydd Nia Jeffreys

Diolch i'r Cyngorydd am y cwestiwn.

Mae sectorau economaidd traddodiadol yn parhau i fod yn elfen bwysig o economi Gwynedd. Yn 2023 ([data Cyfri Busnes DU, Arolwg ONS 2023 - NOMIS](#)) cofrestrwyd 1,188 (22.5%) o fusnesau yn y sector amaeth yng Ngwynedd, 30 o fusnesau coedwigaeth (0.6%), 30 o fusnesau pysgota (0.6%) a 10 o fusnesau chwarela (0.2%). Er fod canrannau'r busnesau hyn yn parhau i fod yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol, mae nifer y busnesau a'r gweithwyr o fewn y sectorau wedi dirywio yn sylweddol dros y blynyddoedd. Yn 2022 ([data Cofrestr Busnes a Chyflogaeth, Arolwg ONS 2022- NOMIS](#)), cofnodwyd 4,500 (7.5%) o weithwyr yn y sector amaeth, 75 (0.1%) mewn coedwigaeth, 35 (0.1%) o weithwyr yn pysgota a 250 (0.4%) yn gweithio yn y sector chwarela.

Mae esblygiad y sectorau hyn dros y canrifoedd wedi siapio ein cymunedau, wedi creu hunaniaeth a gadael gwaddol diwylliannol cyfoethog.

Mae Cynllun y Cyngor yn cydnabod gwerth treftadaeth a'r berthynas gyda'r economi a iaith. Mae Prosiectau Blaenoriaeth Gwynedd Llewyrchus yn dangos fod camau yn cael eu cymryd gan Cyngor Gwynedd yn y maes yma, yn cynnwys:

- Rhaglen Arfor – Mae Cyngor Gwynedd, drwy bartneriaeth ARFOR, wedi bod yn ymchwilio i'r berthynas rhwng iaith ac economi ac yn treialu gwahanol ymyraethau datblygu economaidd i gasglu tystiolaeth am effaith gwahanol bolisiau economaidd ar yr iaith Gymraeg. Byddwn yn parhau i fonitro effaith a gwerthuso'r buddsoddiad dros y flwyddyn nesaf.
- Rhaglen Llechi – mae sicrhau llewyrch o'r dynodiad Safle Treftadaeth y Byd Tirwedd Llechi Gogledd Orllewin Cymru yn un o feysydd blaenoriaeth y Cynllun. Mae'r berthynas rhwng treftadaeth a'r iaith Gymraeg yn greiddiol i'r cynllun yma ynghyd â'r cydweithio rhwng amrediad eang o bartneriaid yn y gymuned, sector breifat a'r sector gyhoeddus i feddiannu'r buddion. Mae buddsoddiad o £18.6M gan Llywodraeth Prydain drwy Gronfa Ffyniant Bro yn y cynllun Llewyrch o'r Llechi er mwyn creu budd lleol o'r dreftadaeth a bydd cais Loteri Treftadaeth llwyddiannus yn canolbwyntio yn ogystal ar ddatblygu sgiliau adeiladu traddodiadol.
- Rhaglen Cefnogi Busnes a Menter - Mae busnesau yn wynebu heriau cyson wrth orfod wynebu newid mewn galw'r farchnad, costau cynhyrchu a datblygiad technoleg. Mae Cyngor Gwynedd wedi cymryd camau i gefnogi busnesau i

addasu ac arloesi er mwyn gwarchod a chreu cyflogaeth newydd yn ein cymunedau. Mae dros £2M wedi ei ymrwmo i gefnogi gwahanol fusnesau rhwng 2023 a 2024. Mae'n amodol i bob menter hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg a buddsoddi mewn tal byw i'w gweithwyr ac mae nifer o fusnesau traddodiadol a mentrau lleol sydd yn hyrwyddo treftadaeth wedi derbyn arian. Mae enghreifftiau ers 2023 yn cynnwys buddsoddiad o £250,000 gan Cyngor Gwynedd, drwy raglen Ffyniant Gyffredin Llywodraeth Prydain i Eco Amgueddfa a £400,000 i brosiect Môr Ni i gefnogi'r sector forol a physgota.

- Canolfan Arloesi Gwledig Glynllifon – mae Cyngor Gwynedd yn cydweithio gyda Grŵp Llandrillo Menai a'i bartneriaid yn Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru i ddatblygu canolfan fyddai yn datblygu sgiliau ar gyfer y sector bwyd amaeth. Mae'r gwaith yn cyplysu sgiliau traddodiadol gyda sgiliau a thechnoleg cyfoes er mwyn sicrhau hyfywdra mentrau i'r dyfodol.
- Cynllun Diwylliesiant – buddsoddiwyd £1.6M drwy Gronfa Ffyniant Gyffredin Llywodraeth y Deyrnas Unedig er mwyn cefnogi cymunedau a sefydliadau lleol rhwng 2023 a 2024 i ddatblygu prosiectau diwylliannol a threftadaeth ar draws y sir.

Bydd Cyngor Gwynedd yn paratoui Cynllun Economaidd newydd eleni er mwyn gosod cyfeiriad i raglenni buddsoddi ar gyfer y cyfnod 2025-2028. Dwi'n rhagweld bydd dipyn mwy o graffu ar flaenoriaethau economaidd dros y misoedd nesaf er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau fydd ar gael i gynnal a chreu cyflogaeth o ansawdd yng Ngwynedd i'r dyfodol.

(4) Cwestiwn Y Cynghorydd Richard Glyn Roberts

Mi fu'r Adran Amgylchedd yn ddigon caredig i ddarparu rhestr, fesul ward, o'r cynlluniau gwerth mwy na £100,000 yr ymgwymerwyd â hwy i wella isadeiledd ffyrdd, llwybrau a phalmentydd y sir yn ystod y pum mlynedd diwethaf. O blith y 22 cynllun, mae un sy'n berthnasol i'r sir yn ei chyfanrwydd (y cynllun 20mya) ac un arall sydd wedi ei rannu yn eithaf gwastad rhwng y prif drefi (peiriannau gwefru Gwynedd). O blith yr ugain cynllun sy'n weddill, mae 5 ym Meirionnydd a 12 yn Arfon a gellir ychwanegu at yr olaf gynllun Lôn Las Eifion sydd, er gwaethaf yr enw, yn perthyn i Arfon, ar wahân i ben gorllewinol eithaf y llwybr sydd yn ward Clynnog. Dyna adael dau gynllun yn Nwyfor. Dau allan o ugain. Beth sy'n egluro'r anghymesuredd yma?

Ateb – Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cynghorydd Dafydd Meurig

Mae dadansoddiad yr Aelod yn gywir yng nghyd-destun y wybodaeth a ddarparwyd mewn ymateb i gwestiwn a chriteria eithaf penodol.

Mae prosiectau trafndiaeth eraill/ehangach wedi eu gwireddu yng Ngwynedd sydd heb eu cynnwys yn yr ymateb i'r aelod. Er esiampl, mae depo ac isadeiledd gwefru ar gyfer y bysiau trydan arloesol sydd yn gweithredu ar drywydd y T22 wedi ei leoli ym Mhorthmadog. Rydym hefyd yn gweithio ar gynlluniau eraill yn Nwyfor gan gynnwys cydweithio gyda chwmni Aldi ar gyfer cyflwyno llwybrau cerdded a beicio ar y ffordd tu allan i'r archfarchnad newydd ym Mhwlheli.

Fe fydd proffil be mae'n bosib cyflawni yn lle hefyd yn newid dros amser ac mae gwerth y prosiectau yn gallu amrywio yn sylweddol sydd yn golygu fod nifer y prosiectau yn ei hunan

ond yn un mesur. Mae £350k wedi ei ennill eleni i wella llwybrau diogel tu allan i ysgol newydd Trefarthyr yng Nghricieth.

Mae'r wybodaeth a ddarparwyd yn cyfeirio at brosiectau ble mae ceisiadau am gyllid grant wedi bod yn llwyddiannus. Mae ceisiadau eraill wedi eu cyflwyno, gan gynnwys yn ardal Dwyfor, sydd heb fod yn llwyddiannus am fwy nag un rheswm. Mae hyn yn cynnwys fod Llywodraeth Cymru yn gosod cyllidebau blynyddol ar gyfer wahanol grantiau ac mae nifer a gwerth y ceisiadau yn sylweddol uwch na'r arian sydd ar gael i'w datblygu a gwireddu ar draws Cymru. Nid yw criteria penodol sydd yn gysylltiedig â rhai grantiau yn ffafriol i ardaloedd gwledig, sydd yn neud yr achos yn heriol os nad amhosib. Mae datblygu ceisiadau o safon yn cymryd tipyn o adnodd yn ei hunan ac mae capasiti felly hefyd yn ffactor o ran nifer ac ansawdd y ceisiadau mae modd eu datblygu a chyflwyno bob blwyddyn.

Gan gymryd yr uchod i ystyriaeth byddai'n anodd iawn neud asesiad gwrthrychol o safbwynt os oes yna anghymesuredd gan fod 'na gymaint o ffactorau yn dylanwadu ar hyn.

Bydd y Gwasanaeth Trafnidiaeth yn parhau yn ei ymdrechion i ddatblygu prosiectau sydd o fudd i gymunedau ar draws Gwynedd. Gwnaed hyn wrth gydnabod bydd gwahanol rhanddeiliaid a barn wahanol o ran blaenoriaethu be a ble fydd y prosiectau a ni fydd modd, yn anffodus, bodloni na chwrdd â chyfarch dyheadau a disgwyliadau pawb. Ymagwedd y Gwasanaeth yw i wneud y gorau posib o'r adnoddau sydd ar gael ac i barhau i wireddu a chyflawni prosiectau trafndiaeth ar sail flwyddyn i flwyddyn. Mae hyn yn cynnwys datblygu a chryfhau ceisiadau sydd wedi bod yn aflwyddiannus yn y gorffennol.